

KONCEPCE ÚSTAVU BOHEMISTICKÝCH STUDIÍ FF UK

pro období 1. 1. 2023– 31. 12. 2025

Ústav bohemistických studií FF UK (ÚBS) představuje pracoviště s mnohaletou tradicí. Jeho prvopočátky sahají do počátku druhé poloviny 20. století. V průběhu let ústav procházel mnoha změnami; výrazné oživení přichází v devadesátých letech 20. stol., kdy po pádu komunismu se Československo, a následně Česká republika, mohlo zapojit do mezinárodních projektů. Tím se otevřely další možnosti zahraniční spolupráce. V současné době nabízí ÚBS bakalářský a navazující magisterský program, letní intenzivní kurzy v rámci Letní školy slovanských studií, kurzy češtiny pro stážisty ze zahraničí (Erasmus+, CEEPUS apod.) a program *Česká studia – Czech Studies*, poskytující možnost jazykového vzdělání zájemcům o studium v bakalářském nebo navazujícím magisterském programu, kteří potřebují dosáhnout patřičné jazykové úrovně.

V tuto chvíli se ÚBS podílí na řešení grantu *Akční plán inkluzivního vzdělávání* (CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_020/0004410, 2017–2022), financovaného MŠMT. Další dva (*Jazyk a kultura českých menšin v zahraničí jako jedny z nejvzácnějších a nejohroženějších součástí českého národního a kulturního dědictví*, NAKI, 2023–2027; *Výzkum slovesné valence v češtině nerodilých mluvčích: předpoklady SERR a skutečný úzus v žákovských korpusech*, GAČR) byly podány pracovníky ÚBS v letošním roce.

Předkládána koncepce navazuje na předchozí funkční období kol. Svatavy Škodové, jež úspěšně vedla ÚBS od r. 2017. Hlavní prioritou této koncepce je udržet kontinuitu činnosti ÚBS a posílit jeho odborné aktivity. ÚBS je pracovištěm s velkým potenciálem, který obzvláště v oblasti výzkumu není zcela vyčerpán. Proto kromě neustálého zkvalitňování pedagogické činnosti bych rád vedl ústav k tomu, aby se stal po vzoru Ústavu Českého národního korpusu vedoucím pracovištěm v oblasti tvorby a vytěžování žákovských a pedagogických korpusů nejen v evropském, ale i celosvětovém měřítku. Dále bych rozšiřoval tvorbu metodických a výukových materiálů a posílil výzkum v oblasti akvizice cizího jazyka.

1. Oblast personálního rozvoje

Aktuálně působí v ústavu 11 interních pracovníků: 2 docenti (AP3), 7 doktorů (2 AP2 a 5 L2), 1 pedagog s titulem PhDr. (L2) a 2 technickoadministrativní pracovníci. Pracovníci se výrazně řadí do dvou skupin se zaměřením akademickým a pedagogickým. Proto se do budoucna jeví vhodné vyčlenit tyto dvě sekce a směřovat jejich práci s ohledem na výzkum nebo výuku a tvorbu učebnicových materiálů. Posílení aktivit v rámci sekcí by pomohlo pracovníkům lépe se profilovat a jasně plnit stanovené úkoly s ohledem na zvolenou oblast.

Vzhledem k tomu, že je ÚBS ústavem s vysokým poměrem přímé výuky, spolupracuje s dalšími ústavu (např. ÚČNK, ÚČJTK, ÚTKL, KJBS) které mu pomáhají zajistit výuku a zpestřit nabídku kurzů. Spolupracuje také s externími lektory, kteří se podílejí na výuce v praktických kurzech. Díky tomu interní pracovníci mají možnost se věnovat dalším záležitostem mimo přímou výuku, jako jsou granty, workshopy, tvorba výukových materiálů, studentské divadlo atd.

Ve shodě s novými kariérními předpisy bych rád podporoval karierní růst jednotlivých pracovníků, a to vlastním příkladem: svým tříletým harmonogramem vedoucím k zahájení habilitačního řízení. V brzké době by mělo dojít k zahájení habilitačního řízení jedné z kolegyně. Uvědomuji si, že jmenovací řízení je v rámci ÚBS v tuto dobu nedosažitelné, ale díky dobré spolupráci je možné spolupracovat s profesory z dalších ústavů. Dále bych podporoval akademické a pedagogické zaměření pracovníků a jejich snahy zvyšovat svou kvalifikaci v rámci workshopů, konferencí a dalších aktivit rozšiřujících jejich obzory. Také jsem otevřen zahraničním stážím, které by obohatily kolegy o nové zkušenosti, jež by mohly najít uplatnění v dalším rozvoji v ÚBS.

Zásadní je rovněž další posílení mezinárodní spolupráce, která by přispěla při získávání nových mezinárodních grantů. V letošním roce ÚBS realizoval 4EU+ projekt *Educating bilingual children with language attrition and children of foreigners: Differences in approach*, na kterém participovaly následující univerzity: University of Warsaw, University of Milan, Sorbonne University a Universität Hamburg University. Nové projekty by pomohly zajistit další rozvoj ústavu v oblasti vědy a výzkumu a soustředit se na zkoumání akvizice češtiny jako cizího jazyka s využitím jazykových korpusů.

2. Rozvoj pedagogické činnosti

V předešlém funkčním období ÚBS vyřešil nejpodstatnější otázku akreditace studijních oborů. V tuto chvíli úspěšně běží program bakalářského a magisterského studia. Proto se nadále budeme věnovat studentům nadstandardní způsobem, neboť vzděláváme lidi, kteří často pokračují ve studiu v jiných oborech v rámci naší fakulty a dalších fakult nebo vysokých škol. Někteří z našich absolventů rovněž pokračují ve svém vzdělávání v doktorském studiu. ÚBS tak vzdělává z řad cizinců kvalifikované pracovníky, kteří se nakonec ve většině případů rozhodnout žít v České republice, což nepochybně přispívá k růstu české ekonomiky. V tomto ohledu je ÚBS strategickým pracovištěm, které zajišťuje jazykové vzdělání i již kvalifikovaným pracovníkům potřebujícím jazykovou výbavu. V rámci Českých studií, které jsou programem celoživotního vzdělání, se zájemci připravují ke studiu na českých školách. ÚBS tento program připravil a dlouhodobě realizuje, proto se jeví příhodné, aby se tento program vrátil pod jeho správu, což nepochybně přispěje k dalšímu zkvalitňování výuky. Dále ÚBS zajišťuje kurzy v rámci letní školy, během níž mají účastníci šanci intenzivně studovat češtinu. Nedílnou součástí je také zajišťování výuky stážistům, kteří ve většině případů navštěvují jiné katedry v rámci mezinárodních smluv, ale jazykovou výuku realizují právě u nás. Proto bychom je měli považovat za validní studenty ÚBS a počítat do celkového počtu studentů spolu s bakalářskými a magisterskými studenty.

Je třeba rovněž zdůraznit, že naši absolventi získávají uznání v různých soutěžích. Minulý rok Vlatka Daněk získala ocenění Domu zahraniční spolupráce za svou publikaci *Malý průvodce, jak přežít ÚBS a vytěžit z něj (a Prahy) co nejvíce*. Mezi další úspěšné studenty ÚBS se zařadila Mebae Fujii, která zvítězila v 8. ročníku mezinárodní překladatelské soutěže Cena Susanny Roth, určené začínajícím zahraničním překladatelům z českého jazyka ve věku do 40 let. Soutěž je opravdu mezinárodního charakteru, jak ukazuje i doplňovaná mapa zemí zastoupených v soutěži. V roce 2020 tuto cenu získala rovněž studentka ÚBS, Minami Toyoshima.

V letošním roce Minami Toyoshima, aktuálně studentka 2. ročníku NMgr. programu *Bohemistika pro cizince*, obdržela Cenu Vladimíra Macury na Studentské literárněvědné konferenci s příspěvkem *Alternativní jazyk ve hrách Václava Havla – rytmus ve hrách Ztížená možnost soustředění a Largo desolato*, ve kterých analyzovala krizi komunikace prostřednictvím jazyka.

Podstatnou úlohou ÚBS je také vyvíjet kvalitní výukové materiály. V rámci projektu TAČR *Nástroj k nácviku zvukové stránky češtiny pro výuku nerodilých mluvčích s důrazem na využití ICT* (TL02000480, 2019–2021, hl. řešitel: J. Veroňková, účastníci z FF UK: S. Škodová, M. Černá, R. Skarnitzl) vznikla aplikace ProCzechFor, dvě cvičebnice výslovnosti pro nerodilé mluvčí (Veroňková, J. (2022). *Souhrnná a tematická cvičení k nácviku výslovnosti a mluvené češtiny pro cizince*, Pálková, Z. & Veroňková, J. (2022). *Výslovnost spisovné češtiny. Cvičení pro cizince*) a dále kniha *Státy, obyvatelé, jazyky* (Veroňková, J., Bozděchová, I. & Škodová, S. (2022)), jež je speciálním typem výukového materiálu, zaměřeným na gramaticko-foneticko-lexikální rovinu geografických pojmenování. Dále v rámci Letní školy slovanských studií vznikla učebnice pro začátečníky (Hejlová, H. (2022). *Léto s češtinou*) a dvě učebnice pro úroveň A1+ a A2+ (Vališová, P. & Zasina, A. J. (2022). *Klikni na to! A1+*, Vališová, P. & Zasina, A. J. (2021). *Klikni na to! A2+*), využívající autentické texty (včetně jazykových korpusů); tyto materiály byly letos před oficiálním vydáním v testovacím provozu. ÚBS nadále vyvíjí velké množství online materiálu na platformě Moodle, mj. kurz pro zájemce o bakalářské studium, jehož cílem je příprava potenciálních studentů. Přál bych si, aby obdobný kurz vznikl i pro uchazeče o magisterské studium. Do budoucna stojí za zvážení i online kurz, který by zajišťoval výuku nejen pro naše studenty, ale i studenty z partnerských univerzit. Jeho cílem by byla analýza žákovských textů, které by se následně staly součástí žákovského korpusu. Díky tomuto přístupu by studenti, sbírající jazyková data od nerodilých mluvčích češtiny v rámci svých kvalifikačních prací, průběžně přispívali k vývoji žákovského korpusu a jednotlivé dílčí sběry by pak přispěly i dalším výzkumům.

Do pedagogické činnosti spadá rovněž Letní škola slovanských studií, která v poslední době, pod vedením dr. Škodové, prošla řadou prospěšných změn. Dnes má jasně stanovenou strukturu, nabízí široký program odpoledních aktivit (přednášek, workshopů, filmových večerů atd.), které rozvíjí nejen jazykové dovednosti studentů, ale i jejich povědomí o českých realitách. Letní škola je dobrou vizitkou FF UK a České republiky. Někteří účastníci se rádi vracejí, nebo dokonce přijíždějí na semestrální pobyty v rámci různých mezinárodních smluv. Proto se jako vedoucí budu snažit podporovat tuto činnost, která šíří dobré jméno ÚBS, a plně ji ponechat v kompetenci stávající ředitelky.

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že pro další období je důležité sdílení a propojení výukové činnosti s ÚČJTK v oblasti literatury a dějepisu. Spolupráce již byla navázána, nicméně v následujícím funkčním období si ji přeji prohloubit, aby se ÚBS do budoucna nepotýkal s nedostatkem odborníků zajišťujících výuku literárních a historických předmětů.

3. Rozvoj odborné činnosti

Vývoj oboru čeština pro cizince je těsně spjat s dalším výzkumem v této oblasti, z toho důvodu bych rád podpořil výzkum v oblasti akvizice češtiny jako cizího jazyka s využitím korpusů.

ÚBS má široký potenciál stát se vedoucím pracovištěm v oblasti tvorby i analýzy žakovských korpusů. Toto zaměření v České republice chybí. Ústav Českého národního korpusu se sice snaží o zajištění pestré nabídky svým uživatelům, ale dlouhodobě přehlíží potřeby jinojazyčných mluvčích a zaměření na pedagogické využití korpusových zdrojů. Proto bych rád využil své zkušenosti získané v ÚČNK a směřoval práci ÚBS ke kontinuální tvorbě žakovského korpusu CZeSL, který by byl datovou základnou pro výzkumnou činnost. S tím souvisí i moje aspirace podat žádost o grant, který nám vývoj v této oblasti umožní. Dále bych nastavil systém práce, který by měl směřovat k plošnému sběru dat jinojazyčných mluvčích. Sběr dat bych rád uplatnil i v rámci mezinárodních projektů, např. s Varšavskou univerzitou, s níž zatím spolupracujeme bez finanční podpory. Získání grantu by nám umožnilo se soustředit na vytvoření mluvnice češtiny pro Poláky a mluvnice polštiny pro Čechy. Dále se nabízí i tvorba výukových materiálů zohledňujících aktuální potřeby ukrajinských studentů. Takovýmto přístupem se ÚBS vyprofiluje nejen jako výzkumná a pedagogická instituce, ale i poradenské středisko poskytující podporu v oblasti korpusů se zaměřením na pedagogickou praxi a výzkum cizího jazyka. Samozřejmě ÚBS má již zkušenosti s výzkumem tohoto druhu a může se pochlubit poslední publikací vzešlou ze spolupráce s ÚČNK FF, ÚTKL FF, ÚFAL MFF a ÚJOP (Rosen A., Hana J., Vidová Hladká B., Jelínek T., Škodová S., & Štindlová B. (2020). *Compiling and annotating a learner corpus for a morphologically rich language - CzeSL, a corpus of non-native Czech*. Praha: Karolinum).

Dalším mým cílem je motivovat pracovníky k publikační činnosti i mimo domácí periodika. Budu podporovat publikace v cizích jazycích, které považuji za stěžejní při diseminaci výsledků a práce ÚBS. Doufám, že získání mezinárodního grantu tomu výrazně přispěje a přidá na významu tohoto pracoviště ve světovém měřítku. Cílem není pouhá replikace dříve provedených analýz, ale tvoření nových trendů, které prospějí zahraničním bohemistikám.

Nadále budu podporovat krátkodobé výjezdy, jež mají za cíl udržovat a rozšiřovat mezinárodní kontakty. Je to mimo jiné i příležitost prezentovat výsledky práce ÚBS a vyměňovat si zkušenosti s jinými evropskými pracovišti. Proto budu pozitivně nahlížet na podávání žádostí jednotlivých pracovníků o finanční podporu na zahraniční cesty v rámci programů jako např. Erasmus, Point nebo 4EU+.

K šíření odborné činnosti napomáhá *Interní seminář ÚBS*, který propojuje jednotlivé pracovníky a dává prostor pro diskusi. Seminář se koná pravidelně jednou za měsíc, pracovníci ÚBS tu mají možnost přednášet výsledky svého výzkumu nebo pedagogické činnosti. V semináři prezentují své výsledky rovněž absolventi ÚBS, kteří aktuálně studují v doktorském studiu. Zváni jsou také i kolegové z jiných pracovišť. Odborné vedení prof. Šebesty podporuje a zkvalitňuje vědeckou činnost, neboť nabádá ke kritickému postoji vůči vlastní práci, podněcuje diskusi a přispívá k novým nápadům.

4. Závěr

Během svého případného působení ve funkci ředitele ÚBS budu nadále rozvíjet spolupráci mezi ostatními ústavy, protože jsem přesvědčen o tom, že výměna zkušeností s ostatními pracovníky přispěje samotnému rozvoji pracoviště, ale také obohatí výzkumnou a pedagogickou činnost. Budu se snažit o kontinuální tvorbu žakovského korpusu, jenž bude datovou základnou pro

výzkum akvizice žakovského jazyka. Doufám, že se díky tomu staneme předním pracovištěm, které přispěje ke zkvalitnění jazykové výuky cizinců. Dále je pro mne podstatná mezinárodní spolupráce, která nám bezpochyby poskytne nové zkušenosti. Navíc považuji obor čeština pro cizince za strategický s ohledem na vývoj samotné České republiky. Naši absolventi získávají jazykovou výbavu, která jim umožňuje uplatnit se na českém trhu práce. Proto doufám, že tento fakt bude zohledněn i při přiznávání grantů, protože s ohledem na uprchlickou krizi se k nám dostávají kvalifikovaní pracovníci, jimž chybí jazyková výbava, kterou v plné šíři nabízíme. ÚBS je také pracovištěm, které předává informace o české kultuře a tím přispívá propagaci České republiky ve světě. Jsem si jist, že navrhované změny pomohou individuálnímu rozvoji pracovníků ÚBS a promítnou se i do světové kontextu bohemistik v zahraničí.

V Praze dne 19. 8. 2022

Mgr. Bc. Adrian Jan Zasina, Ph.D.